

(<https://www.luontokoulut.fi/>)

Oppimaan koulun ulkopuolelle

(https://www.luontokoulut.fi/download/tietoa/Oppimaan%20koulun%20ulkopuolelle%2015_10_2015.pdf) Uusi perusopetuksen opetussuunnitelma ohjaa yhä enemmän monipuolisiin oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä yhteistyöhön koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opettajia on jopa peloteltu ulkona oppimisen vaaroista. LYKE-verkosto pyysi Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:ta mukaan kirjaamaan ylös asiat, jotka pitää ottaa huomioon vietäessä luokka koulun ulkopuolelle, jotta ulos voi lähteä turvallisesti mielin.

 Oppimaan koulun ulkopuolelle

(https://www.luontokoulut.fi/download/tietoa/Oppimaan%20koulun%20ulkopuolelle%2015_10_2015.pdf) (250.0 KiB)

Samantekstin voit lukea myös täältä verkkosivulta.

Oppimaan koulun ulkopuolelle

Uusi perusopetuksen opetussuunnitelma ohjaa yhä enemmän monipuolisiin oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä yhteistyöhön koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Kooste vuonna 2016 voimaan tulevan Perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman asiaa koskevista maininnoista. (<https://www.luontokoulut.fi/ops2016/>)

Maksuttomia paikkoja ovat muun muassa puistot ja metsät, jotka ovat hyviä paikkoja toteuttaa myös yksittäisiä oppitunteja. Lisäksi monet kunnat tarjoavat kouluille mahdollisuuden käyttää julkista liikennettä ja maksuttomia museo- tai muita käyntejä. Myös useat muut tahot tarjoavat mahdollisuuksia luokan ulkopuoliseen oppimiseen. Esimerkiksi luonto- ja ympäristökoulut, nuorisokeskukset, leirikoulut, luontokeskukset, kirjastot, teatterit ja musiikkisalit tekevät mielellään yhteistyötä koulujen kanssa. Niillä on valmiita kouluille suunniteltuja opetuskokonaisuuksia, joista voi valita luokalle opetussuunnitelmaan sopivaa toimintaa.

Esimerkiksi Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto sertifioi LYKE-verkoston palveluntarjoajia, ja toiminnan lähtökohdaksi ovat valtakunnalliset opetussuunnitelmat. Katso ylävalikko ja lue lisää!

Opetuksen järjestäjä laatii ohjeet

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on laatia kouluilleen ohjeet sekä toimintamalli koulun ulkopuolisen opetuksen toteuttamisesta ja perehdyttää henkilöstö niihin. Tämä muistilista on laadittu Opetusalan Ammattijärjestön OAJ:n ja Luonto- ja ympäristökasvatuksen tukiverkoston LYKEN yhteistyönä helpottamaan opetuksen järjestämistä luokkahuoneen ulkopuolella, jos tällaista ohjeistusta ei ole tehty.

Koulun ulkopuolella annettavan opetuksen järjestämistä helpottaa, jos koululla on valmiita tarvikepaketteja, jotka opettaja ottaa mukaansa. Pakkaus voi sisältää esimerkiksi ensiaputarvikkeet, matkapuhelimen, hyttyskarkoitetta, tärkeimmät juuri tähän kouluun ja alueeseen liittyvät puhelinnumerot sekä tämän muistilistan.

Muista nämä

Seuraavat asiat koskevat kaikkea koulun ulkopuolista opetusta, oli kyseessä sitten liikuntatunnin pitäminen urheilukentällä tai viikon leirikoulu:

- Koulun ulkopuolinen opetus on kirjattu koulun vuosisuunnitelmaan. Kirjaukseksi esimerkiksi yksittäisen tunnin osalta riittää, että vuosisuunnitelmasta käy ilmi yksittäisten tuntien pitämisen mahdollisuus koulun ulkopuolella. Kaikkia yksittäisiä tunteja ei vuosisuunnitelmaan kirjata.
- Varmista, että vakuutus kattaa koulun alueen ulkopuolella toteutettavan opetuksen.
- Vakuutusyhtiön ympärivuorokautinen yhteysnumero on mukana, jotta voidaan kysyä tarvittaessa neuvoja oikeista toimintatavoista.

Yleensä opettajalla ja oppilailla on voimassa samanlainen vakuutusturva koulun ulkopuolella annettavan opetuksen aikana kuin tavallisen koulupäivän aikana. Vakuutusturvan taso kuitenkin vaihtelee. Opettajan, oppilaan ja huoltajan on aina tiedettävä, onko vakuutusta ja mitä se kattaa.

Opettajan OAJ:n jäsenmaksuun sisältyvät vapaa-ajan vakuutukset eivät ole voimassa virkamatkalla kuten leirikoulussa ja luokkaretkellä. Leirikoulussa vapaa-aikanaan mukana olevien huoltajien tulee itse järjestää vakuutusturvansa retken ajaksi.

- Oppilas saa opetussuunnitelman mukaista opetusta, ohjausta ja tarvitsemaansa tukea myös koulun ulkopuolella järjestettävässä opetuksessa.
- Kaikilla on tiedossa, että koulun järjestyssäännöt ja rangaistukset ovat voimassa myös koulun ulkopuolella toteutettavan opetuksen aikana.
- Opetuksen järjestämispaikka on turvallinen.

Koulun ulkopuolella opettaessa paikka valitaan siten, että opetus, ohjaus ja tuki voidaan toteuttaa turvallisesti oppilaat ja heidän käyttäytymisensä ja erityispiirteensä huomioon ottaen. Kohteita, joissa vaara on ilmeinen ja valvonta vaikeaa, tulee välttää.

- Opettaja ja rehtori arvioivat opetusryhmän erityispiirteet ja sen, voidaanko opetus, ohjaus ja tuki toteuttaa turvallisesti koulun ulkopuolella.

Opettajan ollessa vastuussa oppilaiden turvallisuudesta on hänen näkemystään mahdollisuudesta toteuttaa opetusryhmän opetus koulun ulkopuolella kunnioitettava.

- Osallistujien allergiat ja muut rajoitteet, joilla on merkitystä koulun ulkopuolella oppimisen kannalta, ovat tiedossa ja niistä on ilmoitettu tarpeen mukaan yhteistyötahoille.

Allergiat ja muut rajoitteet kysytään tarvittaessa kirjallisesti vanhemmilta. Tietojen antamiseen yhteistyötahoille on pyydetty huoltajan lupa. Luvan voi kysyä kertaluonteisesti koskemaan esim. koko lukuvuotta.

Tietosuojavaltuutettu on antanut asiasta tarkemmat ohjeet.

(<http://www.tietosuoja.fi/fi/index/ratkaisut/terveystietojenkysyminenleirikouluunos.html>)

- Matkapuhelin on mukana.

Opettajalla on oltava työnantajalta puhelin, jotta hän voi retken aikana tarpeen mukaan olla yhteydessä rehtoriin, huoltajiin tai muihin tarvittaviin tahoihin.

- Oppilaiden ja huoltajien puhelinnumerot sekä muut tarvittavat yhteystiedot ovat mukana.

Muita tarvittavia numeroita ovat esimerkiksi koulun ja rehtorin puhelinnumero, mahdollinen yhteistyökumppani, terveyskeskus, majoituspaikka, jos ohjelma jatkuu yli yön.

- Ensiaputarvikkeet ovat mukana.
- Kaikilla osallistujilla on säänmukaiset vaatteet ja varusteet.
Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton pukeutumisohteet (<https://www.luontokoulut.fi/sisaiset/verkoston-kayttoon/pukeutumisohteita/>)
- Opettaja ja rehtori päättävät, tarvitaanko mukaan useampi opettaja, koulunkäyntiavustaja tai muita aikuisia tai erityisjärjestelyitä.
- Koulun ulkopuolinen opetus, ohjaus ja tuki suunnitellaan hyvin ennalta, arvioidaan riskit sekä sovitaan toimintaperiaatteet ennakoituissa riskitilanteissa, kuten muussakin opetuksessa.
- Rehtorin kanssa arvioidaan, osoitetaanko opettajalle erikseen työaikaa koulun ulkopuoliseen opetukseen ja kuinka paljon.

Muista lisäksi nämä, kun kyseessä on koko päivän retki

- Koulun ulkopuolinen opetus, ohjaus ja tuki suunnitellaan yhdessä mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa, arvioidaan riskit sekä sovitaan toimintaperiaatteet ennakoituissa riskitilanteissa ja tiedotetaan näistä kaikista oppilaille ja huoltajille.

Tarkista, onko yhteistyökumppanilla valmiina turvallisuussuunnitelma tai muita sinua helpottavia suunnitelmia kuten suunnitelma ohjelmasta ja järjestelyistä. Pyydä niistä itsellesi tarvittaessa kopio. Samaa työtä ei kannata tehdä kahdesti.

Ennalta sovitaan kuinka toimitaan, jos esimerkiksi joku eksyy, sairastuu tai joutuu onnettomuuteen, on päihteisä, tapahtuu varkaus, syntyy vahingonkorvausvelvollisuus tai joku joudutaan lähettämään kesken opetuksen kotiin. <https://www.luontokoulut.fi/wordpress/wp-admin/post.php?post=2986&action=edit>

Tästä eduskunnan oikeusasiamies on antanut ratkaisunsa.

(<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?>

[%7BAPPL%7D=ereopaa&%7BBASE%7D=ereopaa&%7BTHWIDS%7D=0.6/1443611646_12009&%7BTRIPPIFE%7D=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?%7BAPPL%7D=ereopaa&%7BBASE%7D=ereopaa&%7BTHWIDS%7D=0.6/1443611646_12009&%7BTRIPPIFE%7D=PDF.pdf))

Huoltajilla ja oppilailla on ennalta oltava tiedossa normaalista työjärjestyksestä poikkeava toiminta.

- Jos koulun ulkopuolella ollaan ruokatunnin yli, mukana ovat eväät koulusta. Ne kuljetetaan elintarvikehygienian mukaisesti tai ruokailu toteutetaan jollakin muulla sovitulla tavalla.

Muista kaikkien edellä mainittujen lisäksi nämä, kun kyseessä on yön yli kestävä retki

- Luokkaretki- tai leirikouluopetuksen järjestäminen on opettajalle vapaaehtoista. Jos luokkaretki tai leirikoulu ulottuu normaalin työajan ja -paikan ulkopuolelle, esimieheltä on pyydettävä virkamatkamääräys.

Luokkaretki ja leirikoulu ovat opettajan työtä ja virkamatka, josta voi saada virkaehtosopimusten mukaiset päivärahat ja muut korvaukset.

- Kutsu huoltajat hyvissä ajoin koolle keskustelemaan asiasta ja sen vaatimista järjestelyistä.
- Suunnittele luokkaretki tai leirikoulu ajoissa huoltajien ja mahdollisten muiden tahojen kanssa. OAJ:n ohje retkistä ja leirikouluista (<http://www.oaj.fi/cs/oaj/Uutiset?&showOne=true&contentID=1398856394080>)
- Luokkaretkelle tai leirikoululle laaditaan aikataulu ja tarvittaessa täsmennetään koulun ja luokan sääntöjä.

Kirjaa kunkin osion toiminta, tavoite sekä toteuttava henkilö, joka voi olla esim. kohteessa oleva opas. On hyvä, jos oppilaat ja vanhemmat ovat mukana suunnittelemassa leirikoulua. Opettajalla on kuitenkin vastuu siitä, että toiminta on opetussuunnitelman mukaista.

- Oppilailta ja huoltajilta on hyvä pyytää allekirjoitettu kirjallinen suostumus, että oppilas voi osallistua retkelle tai leirikouluun ja että he ovat tutustuneet leirikoulun sääntöihin ja ohjelmaan. Ohjelmasta pitää käydä ilmi esimerkiksi oppilaiden mahdollinen vapaa-aika, joka ei ole opettajajohtoista. Säännöt annetaan allekirjoitetun paperin liitteenä.
- Oppilasta ei voi velvoittaa lähtemään mukaan leirikouluun, jos leirikoulun ohjelmaan sisältyy maksullisia osia tai jos oppilaalla on erityinen este.

Opettaja suunnittelee luokkaretkeen tai leirikouluun osallistumattomille oppilaille aihtoehtoisen ohjelman, joka mahdollistaa leirikoululla käsiteltävien asioiden oppimisen.

Muista aina kaiken pituisilla retkillä seuraavat asiat

- Opettaja vastaa turvallisuudesta. Opettaja vastaa oppilaista ja heidän turvallisuudestaan koko opetuksen ajan, myös matkoilla ja tauoilla.

Oppilas on koko koulupäivän ajan koulun toiminnassa koulun vastuulla. Koulun toiminta pitää sisällään kaiken koulun vuosisuunnitelmaan merkityn opetuksen, siirtymiset opetuspaikoille, välitunnit ja muut tauot sekä koulun kerhot, retket ja leirikoulut.

- Jos ohjelmaan sisältyy uimista, ole järjestelyissä erityisen tarkkana. OAJ ja useat muut tahot ovat laatineet yhdessä ohjeistuksen uimaopetuksen järjestämisestä. (http://www.edu.fi/download/114983_uimaopetuskirje_paivitetty_300508.pdf)
- Opettaja on vastuussa oppilaista, vaikka toimintaa ohjaisi ulkopuolinen asiantuntija.

Opettajan vastuu oppilaistaan on jakamaton. Opettajan vastuuta ei voi siirtää, vaikka toimintaa toteuttaisi ulkopuolinen asiantuntija.

- Huoltajat ovat tervetulleita mukaan koulun ulkopuoliseen opetukseen, mutta huoltajien mukanaolo ei vähennä opettajan vastuuta.

Entäpä jos koulun ulkopuolinen opetus aiheuttaa kustannuksia?

- Jos opetuksen järjestäjä ei vastaa kustannuksista, oppilaiden ja huoltajien vapaaehtoisesti yhteisesti keräämillä varoilla voidaan tukea vierailua maksullisissa kohteissa tai kattaa matkoista koituvia kustannuksia.

Opetushallitus on antanut ohjeita retkien ja leirikoulujen maksuttomuudesta (http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_ ja_ rjestaminen/kouluretket_ ja_ leirikoulut)

- Kaikkien huoltajien on oltava selvillä koulun ulkopuolisen maksullisen oppimisen yksityiskohdista ja siihen liittyvästä varojen keruusta, käytöstä ja mahdollisesta palauttamisesta oppilaalle, joka ei osallistukaan opetukseen.

OAJ:n ohje varainkeruusta retkeä varten (OAJ:n jäsensivuilla, vaatii kirjautumisen) (<http://www.oaj.fi/cs/oaj/varojen%20keraaminen%20retkea%20varten>)

Oppilaalla on oikeus maksuttomaan opetukseen. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan pitää olla mahdollisuus valita opetussuunnitelman mukainen samojen asioiden oppimisen mahdollistava maksuton ohjelma.

Oppilaiden kuljetuksissa huomioitavaa

- Julkisen liikenteen käyttö on ympäristölle paras vaihtoehto.
- Opettajan ei pidä kuljettaa oppilaita omalla autollaan.

Oman auton käyttö sisältää monia riskejä.

Lue lisää OAJ:n sivuilta (OAJ:n jäsensivuilla, vaatii kirjautumisen)

(<http://www.oaj.fi/cs/oaj/Oman%20auton%20kaytto%20oppilaiden%20kuljettamisessa>)

- Jos vanhemmat kuljettavat oppilaita, tulee vanhemmille selvittää, mikä on tällöin heidän juridinen asemansa.

Vanhemmat eivät kuljettajina ole koulutuksen järjestäjän palveluksessa ja vastaavat henkilökohtaisesti mahdollisista vahingonkorvauskanteista, vaikka vakuutukset kattavatkin välittömät sairaanhoitokulut.

- Oppilaan turvallisesta kotimatkasta ja siitä aiheutuvista kustannuksista on sovittava huoltajien kanssa. Viime kädessä kustannuksista vastaa opetuksen järjestäjä.

Eduskunnan oikeusasiamies on antanut asiasta ratkaisunsa.

(<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?>

[%7BAPPL%7D=ereopaa%26%7BBASE%7D=ereopaa%26%7BTHWIDS%7D=0.6/1443611646_12009%26%7BTRIPPIFE%7D=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?%7BAPPL%7D=ereopaa%26%7BBASE%7D=ereopaa%26%7BTHWIDS%7D=0.6/1443611646_12009%26%7BTRIPPIFE%7D=PDF.pdf))

Oppilaan mahdollisuus kulkea itsenäisesti suoraan koulun ulkopuolella järjestettävän opetuksen järjestämispaikalle on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota oppilaan itsenäisen liikkumisen taitoihin sekä matkan turvallisuuteen. Itsenäisestä kulkemisesta on sovittava huoltajien kanssa.

Kuvat Emma Luukkala. Västersundom skola 3.-4. luokka Vantaan luontokoulussa 3.9.2015